

у Києві костелу Святого Миколая. Така ж ситуація з храмами РКЦ у Чернівцях, Дніпропетровську, Львові, Миколаєві, Севастополі, Сімферополі. В Одесі до цього часу не передано у власність римо-католикам приміщення духовної семінарії, яке конфіскували у радянські часи. Представники прогресивного іудаїзму скаржаться на те, що у Харкові та Києві їм не повертають конфіскованої власності. До цього часу залишається нерозв'язаним питання щодо повернення іудейській спільноті єврейського цвинтаря у Володимиро-Волинську. Представники УПЦ (МП) скаржаться на те, що влада Львова продовжує ігнорувати їх багаторазові прохання надати земельну ділянку для побудови кафедрального храму. У Львові УГКЦ досі не повернули усіх приміщень Святоюрського комплексу. Мусульмани нарікають на те, що до цього часу зволікають з поверненням у власність спільноти 118-річної мечеті у Миколаєві, мечеті у Дніпропетровську, 150-річної мечеті у Масандрі, мечеті у Ялті, руїн мечеті XVIII ст. в Алушті.

Зберігає свою гостроту і проблема виділення земельних ділянок релігійним організаціям. Нерозв'язаним до кінця залишається питання про надання релігійним організаціям у безоплатне користування тих земельних ділянок, на яких вже стоять храми.

Крім того, нинішній високий рівень політизації церков шкодить як церквам, так і політиці. Викликає побоювання зміцнення тенденції до десекуляризації: спроби низки релігійних організацій ввести до шкільного курсу релігійні предмети (християнську етику, теологію і т.д.), що суперечить положенням Конституції України.

Історичний чинник

Яскравим прикладом неоднозначного ставлення громадян України до історичного минулого залежно від політичних уподобань, віку, місця проживання є проблема визнання ОУН-УПА воюючою стороною в ході Другої світової війни. Це питання викликає не лише гострі теоретичні дискусії, а й реальні сутички між радянськими ветеранами та вояками УПА під час святкування Дня Перемоги. Невирішеність цієї проблеми спонукає політиків до спекуляцій на цю тему для збільшення політичного капіталу. Крім того, 14 жовтня 2007 р. відзначається 65-та річниця створення Української повстанської армії, що надає цьому питанню особливої гостроти.

Перші спроби визнати воїнів-націоналістів датуються осінню 1992 р., коли ОУН-УПА відзначала півстолітній ювілей. 1 лютого 1993 р. Президія Верховної Ради ухвалила постанову «Про перевірку діяльності ОУН-УПА» й поклала на Міністерство юстиції України завдання створити урядову комісію, яка зайнялася б реалізацією постанови. На жаль, на цьому справа закінчилася. Загалом протягом 1993 р. відбулося кілька конференцій, на яких прихильники та противники УПА завжди окремо обговорювали це питання.

14 червня 1994 р. в Міністерстві юстиції України на нараді з представниками Служби безпеки, Міністерства внутрішніх справ України та Головного архівного управління було прийнято рішення створити науково-дослідницьку групу, яка змогла б вивчити архівні документи і відтворити реальну картину діяльності ОУН і УПА. Але через брак фінансування група не змогла завершити роботу. В другій половині 1996 р. на пропозицію Всеукраїнського братства УПА та інших організацій знову поставлено питання про визнання ОУН-УПА. У Верховній Раді України була створена тимчасова комісія на чолі з народним депутатом А.П.Юхимчуком. На паритетних засадах до неї ввійшли народні депутати, які представляли різні погляди на проблему ОУН і УПА. Ця комісія мала опрацювати історичний та юридичний висновок з цього питання та у березні 1997 р. подати їх на розгляд Верховної Ради України, але комісія не змогла дійти згоди щодо прийняття остаточного варіанта документа.

28 травня 1997 р. Президент України Л.Д.Кучма дав доручення Кабінету Міністрів України створити урядову комісію з числа відповідальних працівників міністерств, відомств, державних установ і громадських організацій з метою вивчення діяльності ОУН-УПА та вироблення офіційної позиції щодо діяльності «цієї організації». В результаті 12 вересня 1997 р. Кабінет Міністрів України створив Урядову комісію з вивчення діяльності ОУН-УПА. У червні 2000 р. у Верховній Раді України знову внесено проект Закону «Про визнання Української повстанської армії та Організації українських націоналістів воюючою стороною у Другій світовій війні», який так і не був прийнятий.

На початку 2005 р. відповідна урядова комісія схвалила висновок, в якому визнала, що Повстанська армія боролася за волю України. 19 липня 2006 р. Кабінет Міністрів України підготував до розгляду у Верховній Раді України законопроект «Про соціальний захист учасників національно-визвольного руху 1939–1956 рр. за здобуття Україною своєї незалежності». Це перший за останні 15 років документ, який визначив правовий статус учасників українських національно-визвольних змагань і соціальні пільги, які дадуть змогу ветеранам Української повстанської армії та інших партизанських формувань і підпільних організацій, що боролися за здобуття незалежності України, нарівні з ветеранами Великої Вітчизняної війни мати пільги, так і не був прийнятий.

Черговий раз це питання обговорювалося при створенні помаранчевої коаліції за результатами виборів 2006 р. Пропонувалося внести до тексту угоди про формування коаліції пункт про визнання воїнів УПА воюючою стороною. Однак в Універсалі національної єдності від 3 серпня 2006 р. згадки про цю проблему немає¹⁰⁰. В той же час 27 серпня 2006 р. президент В.Ющенко запевнив, що «воїни ОУН-УПА отримають належний їм статус і державну підтримку». Проте далі розмов про необхідність «національного примирення» справа не просувається.

Отже, на сьогодні в Україні відсутня ціла низка класичних ознак національної ідентичності, що сприяють консолідації суспільства: спільної мови, культури, релігії, історичного міфу про походження народу. Водночас достатньо потужними є такі чинники, як уявлення про спільну територію (що було доведено під час конфлікту навколо Тузли), спільну державність, прагнення до життя у процвітаючій правовій, соціальній державі.

Виходом із даної ситуації стало б формування національної ідеї, яка б консолідувала навколо себе усі фрагменти українського суспільства. Реалізація національної ідеї постає як національний ідеал, що має інтегративний характер. Національна ідея у поєднанні із загальнолюдськими цілями й ідеалами стає чинником національної інтеграції суспільства на державотворчій основі, сприяє формуванню національної єдності в процесі досягнення певних цілей, що поділяються більшістю членів спільноти. Сам пошук національної ідеї триває з моменту отримання незалежності, проте й досі не приніс якихось вагомих результатів. На роль такої ідеї свого часу висувалися європейська інтеграція, проект «Успішної України» (розвиток національної економіки, підвищення конкурентноздатності, перетворення України у східноєвропейського «тигра»), популяризація української культури у світі, забезпечення належного рівня життя для всіх українців.

На сучасному етапі національна ідея за певних умов може виконувати функції духовної основи саморуху й поступу українського суспільства¹⁰¹. По-перше, вона має стати головним змістом творення національної, соціально згуртованої держави і фундаментом її стабільності. По-друге, ця ідея мусить легітимізувати докорінні суспільно-економічні перетворення, надати їм «другого дихання». По-третє, ґрунтуючись на політичній концепції нації, вона є прийнятною для всіх етнічних груп країни. По-четверте, національна ідея має стати стрижнем формування і функціонування національної самосвідомості й національної свідомості в цілому. По-п'яте, на різних рівнях національної свідомості (державно-політичному, теоретичному, буденному) національна ідея повинна бути конституційованою і концептуально розробленою. По-шосте, вона повинна забезпечити консолідаційні процеси в суспільстві — між нацією і соціумом, між центром і регіонами, між політичними партіями і рухами.

5. Політичні комунікації в Україні

Теоретичні моделі, що описують сучасні політичні трансформації, не менш складні і неоднозначні, ніж самі ці трансформації. Вони здатні відображати динаміку інститутів і систем влади як у зв'язку зі специфікою політичної організації, так і «наскрізним» чином, тобто без залежності від конкретних способів організації влади, виходячи з більш глибоких закономірностей і тенденцій розвитку суспільства. Влас-